

Büyükşehirlerde İlçelerin Adil Temsilini Sağlamak: Bir Model Önerisi

Ensuring Fair Representation of Districts in Metropolitan Municipalities: A Model Proposal

Erbay Arıkboğa

Marmara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler
Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu
Yönetimi Bölümü, İstanbul, Türkiye,
erbayarikboga@gmail.com
ror.org/02kswqa67

Öz: Türkiye’de Büyükşehir Belediye (BŞB) meclisleri dolaylı yolla oluşmakta ve ilçeler seçim bölgesi olarak işlev yapmaktadır. Makalede BŞB meclislerinde ilçelerin adil temsil edilip edilmediği hususu ele alınmaktadır. İlçe belediyesi vasıtasıyla BŞB meclisine gidecek temsilci sayısı, ilçenin nüfusuyla orantılı biçimde düzenlenmemiştir. Bu durum eşit oy ilkesine aykırılık içermektedir. Çünkü eşit oy ilkesi, aynı zamanda, temsilcilerin seçim bölgeleri arasında nüfusa göre adil biçimde dağıtılmasını zorunlu kılmaktadır. Makalede, önce BŞB meclislerinde buna uygun bir düzenlemenin ve işleyişin olmadığı somut biçimde gösterilmektedir. Ardından bu sorunu çözecek biçimde, 30 BŞB’deki farklılıkları dikkate alan ve onlara uygun çözümler sunan, eşit oy ilkesine dayalı hibrit bir model önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eşit Oy İlkesi, BŞB Meclisi, İlçelerin Adil Temsili, Adaletsizlik Endeksi, Yeni Model Önerisi

Abstract: In Türkiye, the Metropolitan Municipality councils are formed indirectly and districts function as electoral districts. The article addresses the issue of whether districts are fairly represented in Metropolitan Municipality councils. The number of representatives going to the Metropolitan Municipality councils through the district municipality is not proportional to the population of the district. This situation contradicts the principle of equal suffrage. Because the principle of equal suffrage also requires the fair distribution of representatives among electoral districts according to population. In the article, firstly, it is concretely shown that there is no suitable regulation and functioning in the Metropolitan Municipality councils. Then, a hybrid model based on the principle of equal suffrage is proposed to solve this problem, taking into account the differences in the 30 Metropolitan Municipalities and providing appropriate solutions for them.

Keywords: Equal Suffrage, Metropolitan Municipality Council, Fair Representation of Districts, Injustice Index, New Model Proposal

Geliş Tarihi/Received: 26.05.2025
Kabul Tarihi/Accepted: 18.06.2025
Yayınlanma Tarihi/ Available Online:
27.06.2025

Extended Abstract

Türkiye adopted the metropolitan municipality model in 1984. A two-tier model was adopted. In this model, the metropolitan municipality council is not formed through direct elections. The metropolitan municipality council is formed indirectly and districts function as electoral districts. Metropolitan municipality councils have two types of members. District mayors and one-fifth of the district municipality council members.

The method adopted in 1984 (Law No. 2972) introduced the "one-fifth" formula for members who would go from district councils to metropolitan municipality. This rule is still valid today. The relevant law tried to maintain a balance between districts through the "one-fifth" ratio. However, this formula is not compatible with the principle of equal suffrage. The principle of equal suffrage requires a fair distribution of seats among different electoral districts. Calculations made on metropolitan municipality

councils show that members are not distributed fairly to districts. This situation is against political equality and the principle of equal suffrage.

The article concretely analyzes and presents three important problems stemming from the principle of equal suffrage in the metropolitan municipality councils. These concrete data show that the representation problem in the metropolitan municipality councils is at unacceptable levels and must be resolved.

The article proposes a comprehensive model to solve this problem. This model combines different discussions both in the literature and among local politicians. In order to solve these problems, a new hybrid model is proposed in which districts are represented more fairly on the one hand and some of the members are directly elected on the other. The model includes ten basic components and provides solutions to different dimensions of the problem. The basic elements of the model are:

1. The number of metropolitan municipality councils members will be determined according to the provincial population.
2. 70% of the metropolitan municipality councils members will come from district municipalities, and 30% will be directly elected.
3. Each district, i.e. each electoral region, will be represented by at least one member in the metropolitan municipality councils.
4. A district will be represented by a maximum of 12 members in the metropolitan municipality councils.
5. The distribution of members coming from district municipalities to the metropolitan municipality councils will be calculated according to the largest residual method.
6. The problem regarding quota candidates becoming metropolitan municipality councils members will be corrected.
7. In districts with a total of two members, a regulation will be made so that members going to metropolitan municipality councils can be from different parties.
8. For members to be directly elected, the electoral district will be one or two electoral districts in accordance with the size of the province.
9. A special formula has been developed for three provinces (Eskişehir, Gaziantep and Malatya) where there is a very large population difference between the province center and surrounding districts. It has been proposed that one third of the council in these provinces will come from surrounding districts, one third from central districts and one third will be elected directly.
10. District mayors are included in both the total number of council members and the lowest (1) and highest (12) member numbers. In other words, district mayors will join the metropolitan municipality councils as members in the first place, but will not be added as natural members.

The proposed model is based on the principle of equal suffrage and takes into account the population size of district municipalities. While developing this model, the situation of the provinces was specifically examined. Instead of uniformity, differences were taken into account in the model.

In the simulation calculations, it was seen that the representation problem in 30 provinces could be solved fairly and reasonably with a binary model. In this context, a distribution based on the largest residual method was proposed in 27 provinces where metropolitan municipalities were established. Simulation calculations were made and these distribution results were shown in different provinces.

In Eskişehir, Malatya and Gaziantep, there is a very high population difference between the central and peripheral districts. For this reason, successful results cannot be obtained with the largest residual

method in these provinces. The situation of these three provinces was specifically addressed in the model. A proposal was developed based on one third of the members in these provinces coming from the central districts, one third from the peripheral districts and one third being elected directly. In the article, how the council members will be distributed to the districts in these three provinces is shown one by one, taking into account the population and quality of the district.

The proposed model provides fair representation of districts in accordance with the principle of equal suffrage. When a calculation based on the injustice index is made, it is seen that this balance is achieved. On the other hand, the model also takes into account the special situation of metropolitan municipalities with different characteristics. In the basic components of the model, differences are taken into account instead of uniformity. In addition, suggestions have been developed within the scope of the model for other problems that currently cause problems in the representation structure in the metropolitan municipality councils and are related to the subject of the article.

1. Giriş

Türkiye’de büyükşehir belediye (BŞB) meclisleri doğrudan seçimle oluşmaz. Bu meclisler, dolaylı yolla, ilçe belediye başkanları ve ayrıca ilçe belediye meclis üyelerinin beşte biri ile oluşur. Bu sistemde ilçeler, seçim bölgesi olarak işlev görmektedir. Normal koşullarda meclis üyelerinin ilçelere dengeli biçimde dağılması gerekir. Çünkü eşit oy ilkesi, sandalyelerin farklı seçim bölgeleri arasında adil bir dağılımını da gerektirir. Aksi halde bu ilkeye uyulmamış, bu ilke ihmal veya ihlal edilmiş olur. Bu durum siyasal eşitliğe uygun olmadığı gibi, başka sorunlara da yol açar.

1984 yılında kabul edilen yöntem (yerel seçimlerle ilgili 2972 sayılı yasa), ilçe meclislerinden BŞB’ye gidecek üyeler için “beşte bir” formülünü getirmiştir. Bu kural günümüzde de geçerlidir. İlgili yasa, “beşte bir” oranı yoluyla, ilçeler arasında bir denge gözetmeye çalışmıştır. Ne var ki sonraki yıllarda BŞB meclisinin seçim bölgesini oluşturan belediyelerin nüfus büyüklüğünde ve türünde (ilçe, ilk kademe gibi) önemli değişimler olmuştur. Bu değişimler, belediyelerin BŞB’deki temsilini derinden etkilemiştir. Büyükşehir sistemi, 6360 sayılı yasayla (2012) güncel halini almıştır. Bu yasa büyükşehir modelini il-bölge bütününe genişletmiştir. Bu genişlemeye birlikte bir ilde yer alan farklı nitelikteki ilçe belediyeleri (büyük ve küçük nüfuslu, il merkezinde veya çevresinde) büyükşehir sistemine dahil olmuş, dolayısıyla bütün ilçeler BŞB meclisinde temsil edilmeye başlamıştır.

Günümüzde ilçelerin BŞB meclisinde adil temsil edilmediği, çıplak gözle dahi görülebilecek boyuta gelmiş durumdadır. Ancak daha kesin bir hesaplama, adaletsizlik endeksi (Arıkboğa, 2014, ss. 42-47) kullanılarak yapılabilmektedir. Bu makalenin ilerleyen bölümlerinde de görüleceği gibi, ilçeler arasında 20 kata ulaşan farklar bulunmaktadır. Bu durum iki ilçedeki seçmenlerin oyunun ağırlığı arasında, 20 kata ulaşan farklar olduğu anlamına gelmektedir. Elbette eşit oy ilkesiyle tezatlık oluşturmaktadır.

Makalede önce eşit oy ilkesi üzerinde durulmuş ve bu ilkenin aynı zamanda temsilcilerin seçim bölgeleri arasında adil dağılımını gerektirdiği hususuna dikkat çekilmiştir. Ardından eşit oy ilkesi bağlamında Türkiye’de hem genel hem de yerel seçimlere ilişkin yasal kurallar analiz edilmiştir.

Makale asıl olarak BŞB meclisleriyle ilgilidir. BŞB meclislerinde ilçelerin ne ölçüde adil temsil edilmediği gösterilmiştir. Ardından büyükşehirlerde eşit oy ilkesinden kaynaklı üç önemli somut soruna dikkat çekilmiştir. BŞB meclislerinde eşit oy ilkesinin kabul edilemez ölçüde ihlal edildiği, dolayısıyla çözülmesi gerektiği somut analizlerle ortaya konulmuştur.

Makalede asıl olarak, bu sorunun çözümüne ilişkin dengeli ve hibrit bir model önerilmektedir. Bu model on temel bileşen üzerine kurulmuştur. Önerilen model eşit oy ilkesine dayalıdır ve ilçe belediyelerinin nüfus büyüklüğünü dikkate almaktadır. Ancak aynı zamanda 30 BŞB’nin kendi özgünlükleri de dikkate alınmış ve modelde bu farklılıklara uygun çözümler geliştirilmiştir. Ayrıca bu konuyla ilişkili başka sorunlar da modelin kapsamına dahil edilip uygun çözümler önerilmiştir.

1. Eşit Oy ilkesi ve Türkiye'deki Durum

Demokrasi, Heywood'a göre, bir ideoloji değil, "belli bir yönetim sistemi ve onun içinde güçlerin dağıtımı" ile ilgilidir (1997, s. 108). Bu bağlamda modern demokrasi, "siyasal iktidarın halk arasında eşit olarak dağıtılmasını gerektirir" (Heywood, 1997, s. 112). Demokratik yönetim tarzı, öncelikle oy hakkını ve serbest, adil seçimleri gerekli kılar. Oy hakkının genel kabul görmüş evrensel ilkeleri bulunmaktadır (The Venice Commission, 2002; Üzmez, 2020, ss. 7-10; Dursun, 2012, ss. 342-439). Bunlardan biri de eşit oy ilkesidir.

1.1. Eşit oy hakkı, eşit oy gücü

Eşit oy ilkesi, demokrasinin eşitlik ilkesiyle ilişkili temel bir haktır (Dursun, 2012, s. 345). Ancak insanlık tarihinde siyasal eşitliği sağlamak kolay olmamıştır. Temsili demokrasilerde siyasal eşitliğin sağlanabilmesi için birtakım koşulların yerine getirilmesi gerekir. Birincisi, tüm yetişkinler, seçme hakkına sahip olmalıdır. İkincisi, herkes tek oya sahip olmalıdır. Üçüncüsü, her oyun eşit değere sahip olmasını sağlamak için, seçim bölgeleri eşit büyüklükte olmalıdır (Heywood, 1997, s. 112). Heywood, bu koşulları şöyle formüle etmiştir: "*Bir kişi bir oy, her oy eşit değer.*" (s. 112) Görüldüğü gibi eşit oy ilkesi, sadece herkesin eşit oya sahip olması anlamına gelmemekte, aynı zamanda, bu oyların "eşit değerde" olmasını da gerektirmektedir.

Nitekim Avrupa Konseyi bünyesindeki Venedik Komisyonu, 2002 yılında kabul edilen *Seçim Kurullarında İyi Uygulama Kuralları* adlı belgede, eşit oy ilkesini iki alt bileşen halinde tanımlamıştır. Birincisi *eşit oy hakkı*dır. Yani her seçmenin prensipte bir oyunun olması veya seçimlere bağlı olarak aynı sayıda oyunun olmasıdır. İkincisi *eşit oy gücüdür (equal voting power)*. Yani sandalyelerin seçim bölgeleri arasında dengeli biçimde dağıtılmasıdır. Komisyon, ikinci bileşeni özel biçimde vurgulamıştır. Gerek parlamento gerekse yerel meclis seçimlerinde, sandalyelerin seçim bölgelerine net ve dengeli biçimde dağıtılması gerekmektedir. Bu dağıtım, nüfus veya seçmen sayısı gibi ölçütler kullanılarak, adil biçimde yapılmalı, özel ve ekstrem durumlar dışında, en fazla %10'luk bir sapmayı içermelidir. Seçim bölgeleri belirlenirken, idari sınırlar korunmalıdır (The Venice Commission, 2002, ss. 9-10, 22-24).

Eşit oy ilkesinin ihmal veya ihlal edilmesi, siyasal eşitliği bozucu etkiler doğurur, temsilde adaletsizliğe ve çarpıklığa neden olur, bazı siyasi partiler için öngörülebilir veya öngörülemez nitelikte avantajlar sağlarken, bazı partilerin aleyhine sonuçlar doğurabilir. Çünkü bir partiye oy veren seçmenler, il - ilçe gibi farklı seçim bölgelerinde düzgün bir dağılım göstermez. Bir parti bazı bölgelerde daha yüksek oranda oy alırken, tersi de geçerlidir. Sandalyelerin seçim bölgelerine dengeli biçimde dağıtılmaması, sadece temsil adaletsizliğine neden olmaz, bazı durumlarda siyasi temsilin *çarpık biçimde tezahür etmesine* de yol açabilir (Arıkboğa, 2014, s. 55).

1.2. Türkiye'de eşit oy ilkesi: Yasal durum

Türkiye'de seçimlerle ilgili kurallara bakıldığında hem eşit oy hakkına hem de eşit oy gücüne ilişkin kuralların bulunduğu görülmektedir. Bununla birlikte Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) seçimlerinde bu ilkeler dikkate alınan bir husus iken, yerel meclis seçimlerinde aynı özen gösterilmemektedir. Buna dair ayrıntılara bakalım.

Anayasanın 67. maddesi, seçimlerin eşit oy ilkesine uygun olarak yapılmasını emretmektedir. 2839 sayılı kanun, milletvekili seçiminde, illeri seçim bölgesi olarak düzenlemektedir. Kanun, milletvekillerinin illere (ve büyük nüfuslu illerde alt seçim bölgelerine) dağılımda, nüfus büyüklüğünün dikkate alınması kuralını getirmiştir (m. 4). Bu kural, açıkça, eşit oy gücünü temin etme amacına yöneliktir. Bununla birlikte ilgili kanun, "*her il'e önce bir milletvekili veril(mesini)*" (m. 4), daha sonra geri kalan milletvekillerinin nüfusa göre dağıtılmasını istemektedir. Bu kural, eşit oy gücüne *kısmen* aykırılık oluşturmaktadır. Söz konusu kural nedeniyle, büyük nüfuslu iller bir miktar *daha az* milletvekili çıkarırken, küçük nüfuslu iller bir miktar *daha fazla* milletvekili çıkarmaktadır. Yine de bu kural, eşit oy gücüne büyük bir aykırılık oluşturmamaktadır.

Milletvekili seçimine dair Anayasa Mahkemesinin 2011 yılında eşit oy ilkesi ile ilgili vermiş olduğu bir karar da bulunmaktadır. 2009 yılında, 2839 sayılı kanunda, bir ilin nüfusu ne kadar az olursa olsun, milletvekili sayısının en az iki olmasını sağlayacak bir değişiklik yapılmak istenmiştir. Bilindiği gibi milletvekili seçiminde nispi temsil sistemi uygulanmaktadır. Bu sistemin uygulanabilmesi için, en az iki temsilcinin varlığı gereklidir. Kanun koyucu bu durumu dikkate alarak, her ilden en az iki milletvekilinin seçilmesini garanti etmek istemiştir. Ancak Anayasa Mahkemesi bu kuralı, Anayasadaki eşit oy ilkesine aykırı bularak iptal etmiştir. Başka bir ifadeyle Mahkeme, eşit oy ilkesini, daha üst ve vazgeçilmez bir norm olarak görmüştür. İlgili kararda Anayasa Mahkemesi şöyle demiştir (18.02.2011 tarihli Resmî Gazete):

“Anayasa’nın 67. maddesinin ikinci fıkrasında vurgulanan eşit oy ilkesi, her oy’un eşit değerinde kabul edilmesi anlamını taşıdığı gibi, seçim çevrelerinde kullanılan oylarla seçilecek milletvekili sayısı arasında adil bir dengenin kurulmasını da zorunlu kılar.

Dava konusu kuralla, nüfusu iki milletvekili çıkaramayan illere öncelikle ikinci milletvekilliği verilerek nüfusu az olan illerde kullanılan oylar daha ağırlıklı hale getirilmekte, böylece bu illerde yaşayan seçmenlerle nüfusu daha fazla olan illerde yaşayan seçmenler arasında, kullanılan oyların ağırlığı konusunda farklılık yaratılarak eşitsizliğe yol açılmaktadır.”

Mahkeme bu gerekçelerle ilgili kuralı iptal etmiştir. Bu durumda, milletvekili sayısı bire düşen illerde, Kontacı’nın da belirttiği gibi (2013, s. 1246), *fiilen* tek isimli tek turlu seçim yöntemi uygulanmaya başlanmıştır.

Ancak yerel seçimlere gelindiğinde, burada eşit oy hakkına ve eşit oy gücüne *açık aykırılıklar* söz konusudur. Yerel seçimleri düzenleyen 2972 sayılı Kanunun 2. maddesinde, *“Mahalli idareler seçimleri... eşit... oy... esaslarına göre... yapılır”* denmektedir. Ancak böyle denilmiş olsa da detaylara bakıldığında, aynı kanunun bu ilkeyi her zaman gözetmediği görülmektedir. Konuya hem eşit oy hakkı hem de eşit oy gücü açısından açıklık getirelim.

Belediye meclisi seçimlerinde, *ondabirlik çıkarmalı baraj sistemi* uygulanmaktadır. Bu sistem, *seçim eşiği* niteliğinde bir baraj *değildir*. Bu barajın hesaplama yöntemi yasada belirtilmiştir (m. 23). Kanunda öngörülen hesaplama yapıldığında, partilerin seçim sonucundaki oy sayıları/*oranları* ile sandalye dağıtımında esas alınan oy sayıları/*oranları* değişmektedir. Bu hesaplama sonrasında bazı partilerin oyu *daha değerli* hale gelmekte, bazı partilerin ve bağımsız adayların oyu *değer kaybetmekte*, hatta bu değer sıfıra inebilmektedir. Bu sistem, *seçim sonuçlarını bile isteye manipüle eden* bir hesaplama yöntemidir. Ondabirlik çıkarmalı sistem, eşit oy hakkına *açıkça* aykırılık oluşturmaktadır. Bu aykırılığı gösteren bir tartışma, Arıkboğa ve Gül, 2021a’da (ss. 271-274) yapılmıştır. Tartışmanın detayları için ilgili makaleye bakılabilir.

Yerel seçimlerle ilgili kanun (2972), eşit oy *gücüne* uygun olmayan kurallara da yer vermektedir. İl genel meclisi seçimlerinde, ilçeler seçim bölgesi kabul edilmiştir (m. 3). Ancak meclis üyelerinin ilçelere dağılımda, örneğin milletvekili dağılımdakine benzer bir yöntem tercih edilmemiştir. Her ne kadar ilgili kanun, ilçe nüfus dilimlerini dikkate alarak temsilci sayılarını belirlemiş olsa da (m. 5), bu kural eşit oy gücünü dikkate alan bir düzenleme *değildir*. Çünkü meclis üyelerinin ilçelere dağılımı, nüfuslarıyla orantılı biçimde yapılmamaktadır. Buna karşılık belediye meclisi seçimlerinde, *“belde tek seçim bölgesi”* olarak kabul edilmiştir (m. 3). Dolayısıyla belediye meclisi seçimlerinde, farklı seçim bölgeleri olmadığı için *eşit oy gücüne* aykırı bir durum söz konusu *değildir*.

2. BŞB Meclisleri ve Eşit Oy ilkesi: Durum Tespiti

Şimdi bu makalenin konusunu oluşturan büyükşehir belediye (BŞB) meclislerini daha detaylı inceleyelim. BŞB meclisinin nasıl oluşacağına, 1984’te büyükşehir belediyeleri kurulurken karar verilmiştir. 1988 yılında, kontenjandan seçilen üyenin de BŞB meclisine girebilmesi ilave olarak düzenlenmiştir (2972, m. 23). Bunun dışında bir değişiklik olmamış, sistemin özü aynı kalmıştır.

Bununla birlikte zaman içinde, büyükşehir modelinde *seçim bölgeleri* olarak işlev gören alt kademedeki (ilçe, belde vb.) belediyelerin büyüklüğünde önemli değişimler yaşanmıştır. Bu değişimler, BŞB meclisinin temsil yapısını doğrudan etkilemiştir.

2.1. BŞB meclislerinde eşit oy ilkesinin ihlali

BŞB meclisi için doğrudan bir seçim yapılmamaktadır. Ancak bu durum, eşit oy ilkesine uymamayı ve onu ihlal etmeyi gerektirmez. BŞB meclisi, büyükşehir belediyesinin karar organıdır. Bu organ, BŞB'nin stratejik planını, bütçesini, il ve ilçeleri ilgilendiren temel kararları, yerleşim yerlerinin gelecek on yıllarını etkileyecek imar kararlarını vb. almaktadır. Dolayısıyla bu meclisin oluşumu da eşit oy ilkesiyle uyumlu olmalıdır.

BŞB meclisleri dolaylı seçimlerle oluşmaktadır ve iki tür üyesi vardır. Büyükşehir Belediyesi Kanunu, ilçe belediye başkanlarını BŞB meclisinin doğal üyesi kabul etmiştir (5216, m. 12). Geriye kalan üyeler, yerel seçimlerle ilgili yasada belirlenmiştir. İlgili yasa, her ilçe belediye meclisindeki üyelerin "*beşte birinin*" aynı zamanda BŞB meclisi üyesi olacağını düzenlemiştir (2972, m. 6). Bu durum dört pratik sonuca yol açmaktadır. Birincisi, BŞB meclisi doğrudan seçimle değil, dolaylı yolla oluşmaktadır. İkincisi, dolaylı bir seçim yöntemi olsa da BŞB meclisinin oluşumunda ilçeler bir seçim bölgesi olarak işlev görmektedir. Üçüncüsü, BŞB meclisi üyeleri çift kimliklidir, yani hem ilçe hem de büyükşehir belediyesinde yetkili ve sorumludur. Dördüncüsü, BŞB meclislerinin üye sayısı sabit değildir, önceden belirlenmemiştir. Bu nedenle BŞB meclisinin kaç üyeli olacağı şu iki faktöre bağlıdır: 1- İlçe belediyelerinin nüfusuna, 2- BŞB içindeki ilçe sayısına. Bununla birlikte, BŞB meclisi üye sayılarının, ikinci faktöre yani ilçe sayısına daha fazla bağımlı olduğu görülmektedir (Arıkboğa, 2014, s. 38).

Bu temsil sisteminin üç önemli sonucu daha vardır. Birincisi, "temsilci sayısı ile nüfus arasında kurul(ması gereken) bağlantı, BŞB meclislerinde kopmaktadır" (Arıkboğa, 2007, s. 32). İkincisi, ilçelerin BŞB meclisindeki temsili oldukça adaletsizdir, *eşit oy gücüne* ciddi aykırılıklar oluşmaktadır. Yerel seçimlerle ilgili yasa "*beşte bir*" kuralına yer vererek, BŞB meclisinde ilçelerin adil temsili sağlamak istemiştir. Başka bir ifadeyle eşit oy gücünü gözetmek istemiştir. Ancak konunun detaylarına bakıldığında, durumun hiç de böyle olmadığı görülmektedir. İlçeler, büyükşehirde adil biçimde temsil edilmemekte, aksine çok yüksek oranda adaletsizlikler görülmektedir (Arıkboğa, 2007; Arıkboğa 2014). Üçüncüsü, BŞB meclisi *bölgeli bir meclis* niteliğindedir. BŞB meclisi üyeleri, farklı ilçelerden seçilmektedir. Ayrıca BŞB meclis üyelerinin başkan veya üye olarak görev yaptığı bir ilçe belediyesi vardır. Bu bağlamda meclis üyeleri, BŞB'de aynı zamanda kendi ilçelerini (veya ilçe belediyesini) temsil etmekte, ilçesini ilgilendiren konuları önemsemekte, bir bakıma ilçesinin sorunlarının takipçisi olmaya çalışmaktadır (Arıkboğa, 2007, ss. 33-34; Erder & İncioğlu, 2008, ss. 97-99; Arıkboğa, 2012, ss. 135-137, 143; Üzmez, 2020, ss. 79-85).

Mevcut sistemde, ilçe belediyesinden BŞB meclisine kaç üye gideceği Tablo 1'de gösterilmektedir. Tabloda her ilçe belediyesinden BŞB meclisine gidecek toplam üye sayısı ve her bir nüfus diliminin son rakamı esas alınmak suretiyle hesaplanan ortalama temsil durumu görülmektedir.

Tablo 1

İlçe Belediyelerden BŞB Meclisine Gidecek Üye Sayısı ve Ortalama Temsil

İlçe belediyesi nüfus dilimleri	İlçe belediye meclisi üye sayısı	Üyelerin beşte biri	İlçe belediye başkanı	BŞB meclisine gönderilen üye sayısı (başkan + üye)	Ortalama temsil (nüfus/temsilci sayısı)
0-10.000	9	1	1	2	(10 bin/2) 5.000
10.001-20.000	11	2	1	3	(20 bin/3) 6.666
20.001-50.000	15	3	1	4	(50 bin/4) 12.500
50.0001-100.000	25	5	1	6	(100 bin/6) 16.666
100.001-250.000	31	6	1	7	(250 bin/7) 35.714
250.001-500.000	37	7	1	8	(500 bin/8) 62.500
500.001-1 milyon	45	9	1	10	(1 milyon/10) 100.000

Tabloda ortalama temsil sütununda görüldüğü gibi, BŞB meclis üyelerinin ilçelere dağılımı dengeli olmaktan oldukça uzaktır. En alt nüfus dilimindeki bir ilçede, 5 binden daha az kişiye bir meclis üyesi düşerken, en üst nüfus dilimindeki bir ilçede, yaklaşık 100 bin kişiye bir meclis üyesi düşmektedir. Başka bir ifadeyle bu örnekte, küçük ilçedeki seçmenlerin oyu, büyük ilçedeki seçmenlerin oyundan 20 kat daha değerli hale gelmektedir. Basitçe görüleceği gibi mevcut temsil sistemi, eşit oy ilkesini açıkça ihlal etmektedir. Bu konu gelecek alt başlıkta daha somut biçimde ortaya konulacaktır.

1984 yılında büyükşehir belediyeleri kurulurken benimsenen “*beşte bir*” kuralının, eşit oy ilkesine bu derece aykırı sonuçlar doğuracağı, başka bir ifadeyle bu kadar yüksek oranda bir coğrafi adaletsizliğe neden olacağı öngörülememi. Zira o tarihte büyükşehir belediyeleri üç büyük ilin merkezinde kurulmuştu. O dönem bu illerde ilçe belediyelerinin büyüklüğü, Tablo 1’de resmedildiği kadar değişken, ilçelerin nüfus büyüklükleri arasındaki fark da bu kadar yüksek değildi. Eğer ilçe belediyelerinin nüfus büyüklüğü birbirine eşit veya yakın olursa, “*beşte bir*” kuralı, eşit oy ilkesine aykırı durumlar oluşturmaz. Ne var ki gerçek durum bundan farklıdır.

Büyükşehirlerde, seçim bölgelerinin sayı ve büyüklüğünde, zaman içinde önemli değişimler yaşandı. Örneğin 2004 yılında, büyükşehir belediyelerinin sınırları genişletildi ve ayrıca belde belediyeleri BŞB sistemi içine alındı. Bu değişiklik sonrasında, Tablo 1’de olduğu gibi, en alt ve en üst dilime giren belediyeler *aynı büyükşehir içinde* yer almaya başladı. Bu durum eşit oy ilkesine/gücüne aykırılıklar içeren önemli temsil sorunlarına yol açtı. Arıkboğa (2007) makalesinde, bu aykırılıkları ortaya koymuş ve ilçe belediyelerinin BŞB meclisinde oldukça adaletsiz biçimde temsil edildiğini gösteren ilk çalışmayı yapmıştır. Buna karşılık 2008 yılında yapılan bütünleştirme, yani beldelerin kapatılması ve ilçelerin yeniden ölçeklendirilmesi (5747 sayılı yasa), bu sorunların bir miktar azalmasına katkı sağladı (Arıkboğa, 2009). Diğer taraftan 2012 tarihli yasal değişiklik (6360), bu sorunun yeniden büyümesine yol açtı (Arıkboğa, 2014). Günümüzde BŞB meclisleri, kabul edilemez ölçüde, eşit oy ilkesi ihlal edilerek oluşmaktadır.

2.2. BŞB meclislerinde eşit oy ilkesi kaynaklı ortaya çıkan üç önemli sorun

Büyükşehirilere bugünkü halini veren 6360 sayılı kanun (2012), büyükşehirleri tüm ili kapsayacak şekilde genişletti. Söz konusu kanun, BŞB meclisindeki temsil adaletsizliğini artırmıştır. BŞB’nin tüm ili kapsamı sonrasında, genellikle il merkezindeki büyük nüfuslu ilçeler ile çevredeki küçük nüfuslu ilçeler aynı meclis yapısı içinde bir araya gelmektedir. Bu durum, önemli temsil sorunlarına yol açmaktadır. Küçük ilçeler, nüfusu az olmasına rağmen BŞB meclisinde çok yüksek oranda temsil edilmektedir. Ayrıca BŞB’deki temsil sistemi, ilçe belediyelerine bağımlıdır. Bu nedenle bir partinin ilde aldığı toplam oydan bağımsız olarak, kaç ilçede seçimi kazanmış olduğu, BŞB meclisinin siyasi bileşiminde *daha belirleyici* olmaktadır. Daha çok ilçede seçimi kazanan bir parti, oy oranından bağımsız olarak, BŞB meclisine daha fazla temsilci gönderebilmektedir. Bu olgu, sandalyelerin ilçelere nüfusa göre dağıtılmamış olması nedeniyle, BŞB meclisinde siyasi temsil adaletini (yani oy dağılımı ile sandalye dağılımı arasındaki ilişkiyi) bozucu etkiler doğurmaktadır (Arıkboğa, 2014; Üzmez, 2020, ss. 79-88).

6360 sayılı yasal düzenleme, BŞB meclisinde eşit oy ilkesiyle *doğrudan ilgili* iki farklı sorunun doğmasına yol açmıştır. Birinci sorun, ilçelerin birbirine kıyasla dengeli biçimde temsil edilip edilmediğidir. İkinci sorun, merkez ve çevre ilçelerin dengeli biçimde temsil edilip edilmediğidir. Üçüncü sorun ise dolaylı biçimde oluşabilmektedir. Eşit oy ilkesinin ihlali, *bazen dolaylı olarak*, siyasi temsilin çarpık biçimde tezahür etmesine yol açabilmektedir (Arıkboğa, 2014). Bu üç durum, aşağıda somut örnekler üzerinden ele alınacaktır.

Birinci sorunu, yani ilçelerin BŞB meclisinde *ne ölçüde* adaletsiz biçimde temsil edildiğini tam olarak gösterebilmek amacıyla, Arıkboğa 2014’te *adaletsizlik endeksi* geliştirilmiştir. Bu endeksle ilgili kısa bilgi, bu makalenin ekinde yer almaktadır (Bkz. Ek 1). Bu endeks, BŞB meclisinde eşit oy ilkesinin ne ölçüde ihlal edildiğini *net biçimde* ortaya koymaktadır. Basitçe ifade etmek gerekirse 1,0’lık endeks

değeri, eşit oy ilkesinin *tam olarak* gerçekleşmesi için gereken değerdir, yani her oyun değerinin 1'e eşit olacağı durumu göstermektedir. 1,0'dan daha düşük bir endeks değerine sahip ilçeler olması gerekenden düşük, 1,0'dan daha yüksek endeks değerine sahip ilçeler ise olması gerekenden yüksek oranda temsil edilmektedir. Tablo 2'de bu endeks kullanılarak, Bursa BŞB Meclisi'nin durumu gösterilmektedir. Tabloya bakıldığında, ilçelerin endeks değerinin 1,0'dan ne kadar uzakta olduğu görülebilmektedir.

Tablo 2

Bursa BŞB Meclisinde İlçeler Arası Temsil Adaletsizliği

S.N.	İlçeler	Nüfusu	BŞB Meclisi üye sayısı	Temsilci başına düşen nüfus	Adaletsizlik endeksi	Temsil farkı (kat)
1	Harmancık	7.091	2	3.546	7,7	22,6
2	Büyükorhan	11.913	3	3.971	6,9	20,2
3	Keles	13.639	3	4.546	6,0	17,7
4	Orhaneli	22.175	4	5.544	4,9	14,5
5	İznik	43.287	4	10.822	2,5	7,4
6	Kestel	51.872	6	8.645	3,2	9,3
7	Yenişehir	52.132	6	8.689	3,2	9,2
8	Görsu	68.872	6	11.479	2,4	7,0
9	Orhangazi	75.672	6	12.612	2,2	6,4
10	Mudanya	77.461	6	12.910	2,1	6,2
11	Karacabey	80.527	6	13.421	2,0	6,0
12	M.Kemalpaşa	99.999	6	16.667	1,6	4,8
13	Gemlik	101.389	7	14.484	1,9	5,5
14	İnegöl	236.168	7	33.738	0,8	2,4
15	Nilüfer	358.265	8	44.783	0,6	1,8
16	Yıldırım	637.888	10	63.789	0,4	1,3
17	Osmangazi	802.620	10	80.262	0,3	1,0
	Toplam	2.740.970	100	27.410	1,0	

Kaynak: (Arıkboğa, 2014, s. 45).

Tablo 2'de, her ilçenin BŞB meclisinde kaç üyeye temsil edildiği gösterilmektedir. Ayrıca Tabloda her bir ilçenin ortalama temsil verisi, temsil adaletsizliği endeksi verisi ve en büyük nüfuslu ilçeye kıyasla diğer ilçelerin *kaç kat* daha yüksek temsil edildiğine dair veriler yer almaktadır. Tablodan görüldüğü gibi, en küçük nüfuslu ilçelerle en büyük nüfuslu ilçeler arasında, 20 katlık bir temsil adaletsizliği bulunmaktadır. Örneğin Harmancık İlçesi, Osmangazi İlçesine kıyasla BŞB meclisinde *22,6 kat daha fazla* temsil edilmektedir. Başka bir ifadeyle Harmancık'taki seçmenlerin oyu, Osmangazi'deki seçmenlerin oyundan yaklaşık 23 kat daha değerlidir. Tablo 2, Bursa BŞB meclisi örneğinde, eşit oy ilkesinin *ne ölçüde* ihlal edilmiş olduğunu net biçimde göstermektedir. Tablonun alt satırlarında yer alan 4 ilçenin endeks değeri 1,0'ın epey altında (0,3; 0,4 vb.) kalmıştır. Bu ilçeler BŞB'ye gerektiği kadar temsilci gönderememiştir. Buna karşılık tablonun üst satırlarında yer alan 13 ilçenin endeks değeri 1,0'ın üzerindedir. Bu ilçeler, değişen derecelerde, BŞB meclisine olması gerektiğinden daha fazla sayıda temsilci göndermiştir. Her iki durumda da eşit oy ilkesi ihlal edilmektedir.

Eşit oy ilkesine ilişkin ikinci sorun, bazı illerde, *merkez-çevre ilçeler arası* adaletsizlik şeklinde kendini göstermektedir. Bu bağlamda Tablo 3'te Gaziantep BŞB Meclisinin durumu gösterilmektedir. Tablo 3'te ilçeler, kendi arasında iki grupta toplanmıştır. Burada *orantısızlık endeksi* kullanılarak aşkın ve eksik temsil durumu hesaplanmıştır. Bilindiği gibi orantısızlık endeksi, temsilde siyasi adaleti basitçe ölçmek için sıkça kullanılan bir endekstir. Buna göre partilerin seçimde almış oldukları oy oranları ile mecliste kazandıkları sandalye oranları birbirinden çıkarılmakta ve ne derece orantısızlık olduğu hesaplanmaktadır. Sandalye oranının oy oranından yüksek olması durumunda "aşkın temsil", düşük olması durumunda ise "eksik temsil"den söz edilir (Göksel & Çınar, 2011, s. 32; Tuncer, 2006, s. 168).

Tablo 3'te orantısızlık endeksi, benzer mantıkla, merkez ve çevre ilçelerin ne ölçüde orantısız temsil edildiğini göstermek için *uyarlanmıştır*.

Tablo 3

Gaziantep BŞB Meclisinde Merkez ve Çevre İlçeler Arasındaki Temsil Adaletsizliği

S.N.	İlçeler	Nüfusu	BŞB Meclis üyesi	Toplam Nüfus	Toplam üye sayısı	Nüfus payı (%)	Meclisteki Ağırlığı (%)	Aşkın/eksik temsil
1	Karkamış	10.832	3					
2	Yavuzeli	21.347	4					
3	Oğuzeli	29.620	4					
4	Araban	32.102	4	333.279	32	18,1	61,5	(+) 43,4
5	Nurdağı	37.620	4					
6	İslahiye	66.170	6					
7	Nizip	135.588	7					
8	Şehitkamil*	693.901	10	1.511.159	20	81,9	38,5	(-) 43,4
9	Şahinbey*	817.258	10					
	Toplam	1.844.438	52	1.844.438	52	100,0	100,0	

* Merkez ilçeler

Kaynak: (Arıkboğa, 2014, s. 48).

Tabloda görüldüğü gibi, Gaziantep'te iki merkez ilçe vardır. Bu ilçelerin toplam nüfus payı %81,9'dur. Ancak bu ilçelerin BŞB meclisindeki payı sadece %38,5'tir. Benzer şekilde çevre ilçeler %18,1'lik nüfusa karşılık BŞB meclisinin %61,5'ini oluşturmaktadır. Başka bir ifadeyle merkez ilçeler, BŞB meclisinde 43,4 nispetinde eksik, buna karşılık çevre ilçeler aynı nispette aşkın temsil edilmektedir. Ancak buradaki eksik ve aşkın temsil verilerinin, aynı zamanda *çarpık ve çelişkili* olduğuna dikkat etmek gerekir. Çünkü orantısızlık endeksi, normal koşullarda, daha yüksek oranda oy almış bir partinin, adaletli duruma kıyasla ne nispette daha fazla temsilci kazandığını gösterir. Buradaki örnekte, en düşük nüfus yüzdesine sahip ilçelerin en yüksek düzeyde temsil edildiği şeklinde çarpık bir durum söz konusudur. Durumun vahametini daha iyi anlayabilmek amacıyla, bir an için iki partinin seçimde yarıştığını düşünelim. Partilerden biri seçimde oyların %82'sini almış olsun. Ancak buna karşılık mecliste sadece %38,5 oranında sandalye kazanabilsin. Sandalyelerin %61,5'i ise 2. sıradaki partiye verilsin. Nasıl olur! Tablo 3, eşit oy ilkesinin, ne ölçüde ihlal edildiğini çarpıcı biçimde göstermektedir.

Eşit oy ilkesinin ihlali, bazen, BŞB meclisinde, siyasi temsilin çarpık veya çelişkili biçimde tezahür etmesine yol açabilmektedir. Başka bir ifadeyle yukarıda Tablo 3'te görülen çarpık durum, bazen siyasi farklılaşmayla üst üste çıkışabilmektedir. Bu nedenle Tablo 4'teki gibi olgularla karşılaşabilmektedir. 2014 yerel seçimlerinde Eskişehir BŞB Meclisinin durumu Tablo 4'te gösterilmektedir.

Tablo 4

Eskişehir BŞB Meclisinde Siyasi Temsil Adaletsizliği (2014) (Partilerin Oyları ve Sandalye Oranları)

Partiler	Üye Sayısı	Oy (%)	Üye (%)	Aşkın/eksik temsil
CHP	15	40,42	33,33	-7,09
AKP	29	36,99	64,44	27,45
MHP	1	16,25	2,22	-14,03
Toplam	45	93,66	100,00	

Kaynak: (Arıkboğa, 2014, s. 55).

2014 yerel seçimlerinde CHP tüm ilde meclis üyeliği seçiminde oyların %40,42'sini, AKP ise %36,99'unu almıştır. Oy oranları bu şekilde olmakla birlikte, BŞB meclisinde *çelişkili* bir temsil yapısı ortaya çıkmıştır. AKP, daha düşük oy oranıyla BŞB meclisinin üçte ikisine (%64,44) sahip olmuştur. Normal koşullarda, daha fazla oy alan partinin lehine bir aşkın temsil oluşması beklenir. Burada çarpık bir

durum ortaya çıkmasının sebebi, BŞB meclislerindeki temsili yapının, ilçe belediyelerindeki seçimlere bağımlı olması ve ayrıca eşit oy ilkesinin ihlal edilmesidir. 2014 yerel seçimlerinde Eskişehir’de, 2’si merkez ilçe olmak üzere toplam 4 ilçede CHP seçimi önde tamamlamıştır. Buna karşılık AKP, 10 küçük nüfuslu ilçede seçimleri kazanmıştır. Bu sayısal farklılık (4’e karşılık 10 ilçe), BŞB meclisinde AKP’nin lehine bir durum oluşmasına yol açmıştır.

BŞB meclisine kimlerin gideceği, oy oranından ziyade partilerin kaç ilçeyi kazandığına daha fazla bağımlıdır. Tabloda görülen durumun sebebi, özetle, seçimin ilçelerde nasıl sonuçlanmış olduğuna ve ilçeden BŞB’ye gidecek üyelerin belirlenme usulüne (*sırasıyla belediye başkanı, en çok oy alan partinin kontenjan adayı, en çok oy alan partinin birinci sıra adayı...*) bağlıdır. Birçok örnekte *bu üç üye de aynı partiden* olmaktadır (Arıkboğa, 2014, ss. 40-41). Sonuçta, daha az oy almış partilerin daha fazla temsilci gönderebildiği ilginç durumlar oluşmaktadır.

2019 yerel seçimlerinde ise CHP, Eskişehir de 3 küçük ilçeyi daha kazanmıştır. 2014’te en adaletsiz sonuçların yaşandığı Eskişehir, *bu küçük değişiklik nedeniyle*, 2019 seçimlerinde 30 büyükşehir arasında oy oranı ile sandalye oranının *en adil biçimde dağıldığı* meclis haline gelmiştir.¹ Ancak küçük değişikliklerin bu kadar yüksek sonuçlar doğurabiliyor olması, sistemin kötü işlediğini gösterir. Zar atarak adil bir seçim yapılamaz!

3. BŞB Meclisinde İlçelerin Adil Temsili İçin Bir Model

Günümüzde “*beşte bir*” kuralına bağlı kalarak, BŞB meclisinde eşit oy ilkesini tesis etme imkânı bulunmamaktadır. Tablo 1’deki nüfus dilimlerinin uygun biçimde yeniden belirlenmesi ve/veya temsilci sayılarının artırılması da bu sorunun çözümüne katkı sağlamayacaktır. Karşımızda 20 katı aşan farkların mevcut olduğu meclis yapıları bulunmaktadır. Eğer BŞB meclisi üye sayılarını astronomik biçimde artırmayacaksak, ki bu doğru bir yöntem değildir, yeni bir modele ihtiyaç vardır. Yeni model, BŞB meclis üyelerinin ilçelere dağılımını adil biçimde yapabilmelidir.

Konunun detaylarına inmeyen araştırmacılar ve yerel siyasetçiler, meclis üyelerinin nüfusa orantılı biçimde ilçelere dağıtılması işinin, kolay bir hesaplamayla mümkün olacağını düşünebilir. Öncelikle belirtmek gerekir ki, karşımızda bir tane değil, şimdilik 30 ayrı meclis vardır. Tek bir yönetime dayalı öneriler, 30 BŞB’nin tamamı için uygun çözümler sunamamaktadır. Diğer taraftan 6360 sayılı yasal değişiklikle birlikte büyükşehirler tüm ili kapsamıştır. Bu yasal düzenleme yapılırken, ilçe büyüklükleri gündeme alınmamıştır. 6360 sayılı yasa sonrasında, ilçelerin nüfus büyüklüğü arasındaki farklar aşırı artmıştır. Bu kadar *farklı büyüklüğe ve niteliğe* sahip ilçelerin adil biçimde temsilini sağlamanın kolay bir iş olmadığına farkında olmak gerekir.

Elbette yeni modelin eşit oy ilkesine uygun olması gerekir. Bu nedenle önerilen model, meclis üyelerinin ilçelere dağıtımını nüfus büyüklüklerine uygun biçimde yapabilmelidir. Ancak bu modeli kurgularken, şu soruyu da dahil etmekte fayda vardır. BŞB meclisleri bugün olduğu gibi, dolaylı biçimde mi oluşmalı mı yoksa üyeler doğrudan mı seçilmelidir? BŞB meclislerinin nasıl oluşması gerektiğine dair bu soru, geçmişten bugüne hem yerel siyasetçiler arasında hem de literatürde (Arıkboğa, 2014, ss. 59-60; Üzmez, 2020, ss. 141-146; Altınel & Özmen, 2024, ss. 17-19; Arıkboğa & Gül, 2021b, ss. 22-23) tartışma konusu olmuştur. Bu konuya ilişkin dört alternatif öneri, aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- Mevcut sistemin (belediye başkanları ve üyeler) revize edilerek devam edilmesi, ilçelerin daha adil temsil edilmesi,
- İlçe belediye başkanlarının BŞB meclisine gitmesi, diğer tüm üyelerin doğrudan seçilmesi,
- Tüm BŞB meclisinin doğrudan seçilmesi,
- Karma/hibrit yöntem (revize edilmiş mevcut sistem ve ayrıca doğrudan seçim).

¹ Eskişehir’de 2019 yerel seçimlerine dair veriler şu şekilde gerçekleşmişti: CHP’nin oy oranı (%48,32), sandalye oranı (%50); AKP’nin oy oranı (%42,68), sandalye oranı (%43,5); diğer partilerin oy oranı (%9), sandalye oranı (%6,5) (YSK, 2019).

Bu makalede alternatif önerilerin makul bir karması niteliğinde olan, yani hem mevcut sistemde ilçelerin daha adil temsilini sağlayan hem de üyelerin bir kısmının doğrudan seçildiği hibrit bir yöntem önerilmiştir. Bu yeni model, BŞB meclislerindeki temsil sorunları bağlamında gerek literatürdeki eleştiri ve öneriler gerekse yerel siyasetçilerin farklı araştırmalarda izlenebilen görüş ve önerileri dikkate alınarak tasarlanmıştır. Hibrit model geliştirilirken, 1) ilçe belediyelerinin BŞB meclisinde temsiline dayalı mevcut model muhafaza edilmiş, 2) eşit oy ilkesine uygun biçimde ilçelerin daha adil temsil edilmesine dayalı yöntemler geliştirilmiş, 3) BŞB meclisinin bir bölümünün doğrudan seçilmesi önerilmiş, 4) ayrıca bu konuyla ilişkili diğer sorunlar gündeme alınmış ve onlara çözümler önerilmiştir.

BŞB meclisindeki temsil sorunlarının nasıl çözüleceğine dair kayda değer bir model önerisini Üzmez (2020, ss. 141-146) yapmıştır. Üzmez söz konusu çalışmasında özetle, 1) BŞB meclis üye sayılarının nüfusa göre belirlenmesini, 2) üyelerin %70'inin ilçelerden gelmesini, %30'unun ise doğrudan seçilmesini ve 3) üyelerin ilçelere dağıtımının nüfus büyüklüğü dikkate alınarak en büyük artık yöntemine göre hesaplanmasını önermişti. Bu makalede yeni model geliştirilirken Üzmez'in modelinden yararlanılmıştır. Ancak Üzmez'den farklı olarak modelde bazı *değişiklikler, ilaveler ve yenilikler* yapılmıştır. Önerilen yeni model 10 temel hususu içermektedir. Bu maddeler arasında yer alan "*üyelerin %30'unun doğrudan seçilmesi*" şeklindeki öneri, modelin olmazsa olmaz bir koşulu değildir.² Ancak *diğer tüm hususlar*, adil temsilin sağlanması için *gereklidir*.

Bu maddeler oluşturulurken büyükşehirlerin mevcut durumu ve farklılıkları dikkate alınmış, simülasyon hesaplamaları yapılmış ve ayrıca mevcut sistemde BŞB meclislerinde temsille ilgili diğer sorunlara da çözüm üretilmiştir. 10 madde aşağıdaki gibidir:

1. BŞB meclisi üye sayıları il nüfusuna göre belirlenecektir.
2. BŞB meclisi üyelerinin %70'i ilçe belediyelerinden gelecek, %30'u doğrudan seçilecektir.
3. Her ilçe, yani her seçim bölgesi, BŞB meclisinde en az bir üye ile temsil edilecektir.
4. Bir ilçe, BŞB meclisinde en çok 12 üye ile temsil edilecektir.
5. İlçe belediyelerinden BŞB meclisine gelecek üyelerin dağıtımı, en büyük artık yöntemine göre hesaplanacaktır.
6. Kontenjan adaylarının BŞB meclisi üyesi olmasıyla ilgili sorun düzeltilecektir.
7. Toplam iki üyeye sahip ilçelerde, BŞB'ye gidecek üyelerin farklı partilerden olabilmesine ilişkin düzenleme yapılacaktır.
8. Doğrudan seçilecek üyelerde seçim bölgesi, ilin büyüklüğüne uygun olarak bir veya iki seçim bölgesi olacaktır.
9. Merkez ve çevre ilçeler arasında çok büyük nüfus farkı bulunan üç il için (*Eskişehir, Gaziantep ve Malatya*) özel bir formül geliştirilmiştir. Bu illerde meclis üyelerinin üçte biri çevre ilçelerden, üçte biri merkez ilçelerden gelecek, üçte biri ise doğrudan seçilecektir.
10. Gerek toplam meclis üye sayısına gerekse en düşük (1) ve en büyük (12) üye sayısına, ilçe belediye başkanları dahildir. Başka bir ifadeyle ilçe belediye başkanları, üye olarak *birinci sırada* BŞB meclisine katılacak, doğal üye şeklinde ilave edilmeyecektir.

BŞB meclisi üye sayıları, simülasyon hesaplamaları da yapılarak, aşağıdaki gibi önerilmektedir.

² Burada şu ek bilgiyi de vermek yararlı olur. 2004'te kabul edilen 5216 sayılı büyükşehir kanununun yasalaşma sürecinde, *Tasarı'da*, belediye başkanlarının BŞB meclis üyesi olması, geriye kalan tüm üyelerinin doğrudan seçilmesi öngörülmüştü. Ancak bu yöntem TBMM'de komisyon görüşmeleri sırasında uygun bulunmayarak değiştirilmiş ve dolaylı seçiminin devam etmesine karar verilmişti (TBMM, 2004).

Tablo 5*Nüfus Büyüklüğüne Göre BŞB Meclisi Üye Sayıları (27 BŞB)*

Nüfus	Üye sayısı	İlçelerden gelen üyeler (%70)	Doğrudan seçilen üyeler (%30)
1 milyona kadar	50	35	15
1-2 milyon arası	70	49	21
2-4 milyon arası	90	63	27
Konya	110	77	33
4-10 milyon arası	150	105	45
10 milyon ve üzeri	200	140	60

Önerilen modelde BŞB meclisi üye sayıları, nüfusa bağlı olarak 50 ila 200 arasında değişmektedir. Konya, yapılan simülasyon hesaplamalarında, kendi nüfus grubunda (2-4 milyon arası) iyi sonuç vermemiştir. Konya'nın hem ilçe sayısı çok fazladır hem de birçok ilçesi küçük nüfusludur. Bu nedenle Konya'nın meclis üye sayısı, modelde biraz daha yüksek olarak belirlenmiştir.

Eskişehir, Malatya ve Gaziantep'te ise, merkez ve çevre ilçeler arasında çok yüksek nüfus farkı söz konusudur (bkz. Tablo 3 ve Tablo 9). Bu nedenle bu illerde, *en büyük artık yöntemiyle* başarılı sonuçlar elde edilememektedir. İlçeler nüfuslarına göre temsil edilmek istendiğinde, meclis üyelerinin çok büyük çoğunluğu merkezdeki iki ilçede yığılmaktadır. Bu da başka temsil sorunlarına yol açmakta, çevreyi tamamen merkeze bağımlı hale getirmektedir. Dolayısıyla bu üç ilin durumu özel olarak ele alınmıştır. Bu illerde üyelerin üçte birinin merkez ilçelerden, üçte birinin çevre ilçelerden gelmesi, üçte birinin ise doğrudan seçilmesine dayalı bir öneri geliştirilmiştir.

Tablo 6*Eskişehir, Malatya ve Gaziantep'te BŞB Meclisi Üye Sayıları*

Büyükşehirler	Üye sayısı	Merkez ilçelerden gelen üyeler (%33,3)	Çevre ilçelerden gelen üyeler (%33,3)	Doğrudan seçilen üyeler (%33,3)
Eskişehir	48	16	16	16
Malatya	48	16	16	16
Gaziantep	60	20	20	20

Meclis üye sayılarının belirlenmesinin ardından çözülmesi gereken diğer problem, bu üyelerin ilçeler arasında eşit oy ilkesine uygun biçimde nasıl dağıtılacağı sorunudur. Tablo 5'te yer alan 27 ilde, bu dağıtım *en büyük artık yöntemine göre* yapılmıştır. Ayrıca bu yöntem kullanılırken *iki ilave kural* daha belirlenmiştir.

- Her ilçe, yani her seçim bölgesi, BŞB meclisinde *en az* bir üye ile temsil edilecektir.
- Bir ilçe, BŞB meclisinde *en çok* 12 üye ile temsil edilecektir.

Şimdi somut bir örnek üzerinden bu dağıtımın nasıl yapıldığını görelim. Tablo 5'e bakıldığında, 1-2 milyon nüfus grubunda yer alan Samsun BŞB'nin toplam 70 meclis üyesinin olacağı, bunlardan 49'unun ilçe belediyelerinden geleceği görülmektedir. Buna göre Tablo 7'de 2023 yılı nüfus verileri³ (TUİK, 2024) kullanılarak 49 üyenin ilçelere dağıtımı, *en büyük artık yöntemine göre* yapılmıştır.

³ 2023 nüfus verisi, 2024 yerel seçimleriyle karşılaştırma yapmayı kolaylaştırmak amacıyla tercih edilmiştir. Böyle bir modelin benimsenmesi durumunda, YSK'nın her yerel seçim öncesinde benzer hesaplamaları yapıp ilan etmesi gerekecektir.

Tablo 7*Samsun'da 49 Üyenin İlçelere Dağıtımı (En Büyük Artık Yöntemi)*

S.N.	İlçeler	Nüfus (2023)	İl kotası: 28.113 (Kota altı kalan ilçeler)	Dağıtım kotası: 29.582		Toplam üye sayısı
1	Yakakent	9.145	1			1
2	Asarcık	16.906	1			1
3	Ladik	16.907	1			1
4	Ayvacık	21.090	1			1
5	Salıpazarı	21.243	1			1
6	Alaçam	25.148	1			1
7	Kavak	26.346	1			1
8	19 Mayıs	27.910	1			1
9	Havza	38.824		1,31	1	1
10	Tekkeköy	58.615		1,98	1	2
11	Terme	73.120		2,47	2	3
12	Vezirköprü	90.388		3,06	3	3
13	Canik	100.040		3,38	3	3
14	Çarşamba	141.199		4,77	4	5
15	Bafra	143.109		4,84	4	5
16	Atakum	245.328		8,29	8	8
17	İlkadım	322.228		10,89	10	11
Toplam nüfus		1.377.546	Dağıtılan: 8 Kalan: 41	Dağıtılan: 36 Kalan: 5	Dağıtılan: 5 Kalan: 0	49
Dağıtım yapılmayan nüfus			1.212.851			

En büyük artık yöntemine dayalı hesaplamanın çeşitli aşamaları bulunmaktadır. İlk aşamada, il nüfusu temsilci sayısına (49'a) bölünerek *il kotası* elde edilir. İl kotası, o ilde kaç kişiye bir meclis üyesi düşmesi gerektiğini gösterir. Samsun'da il kotası, 2024 yılı için, 28.113 olarak hesaplanmıştır. İl kotası bulunduktan sonra, nüfusu bu *kota*nın altında kalan ilçelere (bu örnekte sekiz ilçeye) birer meclis üyesi verilir. Bundan sonraki aşamalarda artık bu ilçeler hesaplama ve üye dağıtımına dahil olmayacaktır.

İkinci aşamada, geriye kalan nüfus toplamı (dokuz ilçenin nüfusu) kalan temsilci sayısına (41) bölünerek yeni bir *dağıtım kotası* elde edilmektedir. Samsun'da dağıtım kotası 29.582 olarak hesaplanmıştır. Dağıtım kotasının belirlenmesinin ardından, bu dokuz ilçenin nüfusu sırayla dağıtım kotasına bölünür.

Üçüncü aşamada, her ilçeye bölüm değerindeki *tam sayı kadar* meclis üyesi verilir. Bu aşamada, kesirden sonraki artık sayılar dikkate alınmaz. Bu aşamada 9 ilçeye toplam 36 üye dağıtılmış, geriye 5 üye kalmıştır.

Dördüncü aşamada, geriye kalan üyeler dağıtılır. Bunun için bölüm değerindeki artık sayılar kullanılır. Geriye kalan 5 üye, ilçeler arasında en büyük artığa göre büyükten küçüğe doğru sıralayarak dağıtılır. Böylece 49 üyenin tamamı ilçelere dağıtılmış olmaktadır. Buna benzer bir dağıtımın *İstanbul örneğinde* nasıl yapıldığı ise Ek 2'deki tabloda gösterilmiştir. İstanbul'da üyelerin çok daha dengeli dağıldığı görülmektedir.

Samsun'da 12 üyeyi geçen ilçe olmamıştır. Ancak bazı illerde, ilçeler arasındaki nüfus farkları yüksektir. Bu illerde ilçeler için "en fazla 12 üye kuralı" devreye girmektedir. Bir ilçenin 12 üyeyle *yeterli biçimde* temsil edileceği kabul edilmiştir. Yapılan dağıtım hesabında bir ilçenin temsilci sayısı 12'yi aştığında, bu durumda dağıtım işlemi beş aşamada gerçekleşmektedir. Bu illerde üçüncü aşamanın ardından *kalan kotası* hesaplanmakta ve dağıtım yukarıdaki gibi devam edilmektedir. Buna örnek olarak Ek 3 ve Ek

4'te, Antalya ve Bursa örneklerinde dağıtımın nasıl yapıldığı gösterilmiştir. Ek 5'te ise eğer "en fazla 12 üye kuralı" *olmasaydı*, bu dağıtımın nasıl gerçekleşeceği, yine Bursa örneğinde gösterilmiştir.

Tablo 7'de görüldüğü gibi, en büyük artık yöntemi kullanılarak her ilçe belediyesinden BŞB'ye gidecek toplam üye sayısı belirlenmektedir. Bu sayılara ilçe belediye başkanları da dahildir. Başka bir ifadeyle sadece bir üye gönderecek ilçe belediyelerinde, BŞB'ye gidecek üye, ilçe belediye başkanı olacaktır. Bu hesaplama, üyelerin ilçeler arasında daha adil biçimde dağıtılmasına imkân vermektedir. Şimdi bu dağıtımın bir sağlamasını, Tablo 8'de adaletsizlik endeksi yardımıyla görelim.

Tablo 8

Samsun'da BŞB Meclisinde İlçeler Arası Adaletsizlik (Mevcut Durum ile Önerilen Durumun Karşılaştırması)

S.N.	İlçeler	Nüfus (2023)	Mevcut Durumda		Önerilen Durumda	
			Adaletsizlik endeksi	Temsil farkı (kat)	Adaletsizlik endeksi	Temsil farkı (kat)
1	Yakakent	8.703	3,7	9,7	3,2	3,2
2	Ladik	16.391	3,0	7,7	1,7	1,7
3	Asarcık	16.706	2,9	7,6	1,7	1,7
4	Salıpazarı	19.709	2,5	6,4	1,4	1,4
5	Ayvacık	19.843	2,4	6,4	1,4	1,4
6	Kavak	21.154	3,1	8,0	1,3	1,3
7	Alaçam	25.123	2,6	6,7	1,1	1,1
8	19 Mayıs	26.044	2,5	6,5	1,1	1,1
9	Havza	39.221	1,6	4,3	0,7	0,7
10	Tekkeköy	54.363	1,8	4,6	1,0	1,0
11	Terme	71.938	1,3	3,5	0,8	0,8
12	Vezirköprü	94.360	1,0	2,7	0,9	0,9
13	Canik	101.253	1,1	2,9	0,8	0,8
14	Çarşamba	140.245	0,8	2,1	1,0	1,0
15	Bafra	143.443	0,8	2,1	1,0	1,0
16	Atakum	221.082	0,5	1,3	1,0	1,0
17	İlkadım	336.501	0,4	1,0	1,0	1,0
Toplam		1.356.079	1,0		1,0	

Tablo 8'de, Samsun BŞB meclisinde ilçelerin adil biçimde temsil edilip edilmediği gösterilmektedir. Tablo hem mevcuttaki hem de önerilen durumdaki değerleri göstermektedir. İlçelerin adil biçimde temsil edilmesi için, her ilçenin adaletsizlik endeksi değerinin 1,0 veya bu değere çok yakın olması gerekmektedir. İki farklı durum (mevcut ve öneri) karşılaştırıldığında, önerilen durumda, ilçelerin adaletsizlik endeks değeri 1,0 olmuş veya bu değere daha yakın hale gelmiştir. Tablonun üst kısmında yer alan *çok küçük nüfuslu birkaç ilçede*, adaletsizlik endeks değeri, hala 1,0'ın bir miktar üzerindedir. Bu değer yüksek olması, bu küçük ilçelerin hala yüksek oranda temsil edildiğini göstermektedir. Her ilçe en az bir üyeye temsil edileceği için, *çok küçük ilçelerin değeri* yüksek kalmaya devam edecektir.⁴ Buna karşılık çoğu ilçede, endeks değeri daha kabul edilebilir seviyelere gelmiştir. Ayrıca tablonun alt bölümünde yer alan *büyük nüfuslu ilçelerin* endeks değeri de 1,0 olmuştur. Başka bir ifadeyle bu ilçeler, mevcut durumda BŞB meclisinde nüfuslarına oranla oldukça düşük düzeyde temsil edilirken önerilen modelde nüfusları oranında temsil edilmeye başlamıştır.

Tablo 8'de daha kolay bir okumaya imkân verebilmek için *temsil farkı* sütunları da konulmuştur. Bu sütundaki değerler, her bir ilçenin en büyük nüfuslu ilçeye kıyasla *kaç kat daha fazla* temsil edildiğini

⁴ Mevcut ilçelerin bir kısmı, küçük nüfuslu olsa da uzun bir tarihi geçmişi ve rasyonel bir mantığı vardır. Buna karşılık bazı küçük ilçeler popülist amaçlarla kurulmuştur. Örneğin Çolak'ın gösterdiği gibi, 1983-1991 ANAP iktidarları döneminde 255 yeni ilçe kurulmuştur. Bu ilçelerden üçte biri 20 binden daha az nüfusludur. Bu ilçelerin büyük kısmı mevcut nüfusunu koruyamamıştır. Küçük nüfuslu bu yeni ilçelerin önemli bir bölümü büyükşehir sınırları içindedir (Bkz. Çolak, 2024, ss. 35-37).

göstermektedir. Bu sütunlara bakıldığında, ilçeler arasında 8-10 kata kadar ulaşan farkların, yeni modelde bir ilçe hariç (Yakakent), 1,7'ye kadar gerilediği görülmektedir. Bu değerler de önerilen modelin, ilçeler arasındaki temsil adaletini çok daha iyi biçimde gerçekleştirdiğini ortaya koymaktadır.

Yukarıda ayrıntıları gösterilen en büyük artık yöntemine dayalı bu dağıtımın, 27 ilde işlediği görülmüştür. Ancak Eskişehir, Malatya ve Gaziantep'te bu yöntem başarılı sonuçlar vermemektedir. Çünkü bu illerde ilçeler arası nüfus farkı çok yüksektir. Bu illerde nüfusun çok büyük kısmı, il merkezindeki iki ilçede yaşamaktadır. Bu illerde nüfusa göre adil bir dağıtım yapılmak istendiğinde, küçük nüfuslu ilçelerin, tamamen merkez ilçelerin gölgesinde kaldığı bir sonuç doğmaktadır. Bu nedenle bu üç il için özel bir formül geliştirilmiştir. Bu formülün özü, yukarıda da belirtildiği gibi, merkez ilçelerle çevre ilçelerin temsilci sayısını birbirine eşitlemektir.

Tablo 9'da Eskişehir'de üyelerin ilçelere nasıl dağıtıldığı gösterilmektedir. Ek 6'da Malatya'ya, Ek 7'de ise Gaziantep'e dair dağıtım önerisi yer almaktadır.

Tablo 9

Eskişehir'de 32 Üyenin İlçelere Dağıtımı (Merkez ve Çevre İlçeler Yöntemi)

S.N.	İlçeler	Nüfus (2023)	Üye sayısı	Nitelik
1	Han	2.352	1	Çevre 1 grubu ilçeler
2	Mihalgazi	3.037	1	
3	Sarıcakaya	4.651	1	
4	Günyüzü	5.679	1	
5	Beylikova	6.016	1	
6	İnönü	6.244	1	
7	Mahmudiye	7.715	1	
8	Mihalıççık	8.576	1	
9	Alpu	10.678	2	Çevre 2 grubu ilçeler
10	Seyitgazi	13.481	2	
11	Çifteler	14.926	2	
12	Sivrihisar	20.478	2	
13	Tepebaşı	390.116	8	Merkez ilçeler
14	Odunpazarı	421.469	8	
İlçelerden gelen üyeler			32	
Doğrudan seçilen üyeler			16	
Toplam üye sayısı			48	

Gerek Tablo 9'a, gerekse Ek Tablo 6 ve 7'ye bakıldığında, bu üç ilde bu şekilde bir dağıtım daha anlamlı ve makul görülmektedir. Bu üç ilde ilçeler arası denge hem ilçe nüfuslarına bakılarak hem de merkez ve çevre ilçe olmaları dikkate alınarak belirlenmiştir. Bu tablolarda olduğu gibi bir dağıtım yöntemi benimsenirse, yerel seçimlerle ilgili yasaya, Eskişehir, Malatya ve Gaziantep için ilçelerin ve üye sayılarının *isim isim yazılması* gerekecektir. Yani *"şu BŞB meclisine, şu ilçelerden şu kadar üye, bu ilçelerden bu kadar üye gönderilir"* şeklinde yazılmalıdır. Örneğin Eskişehir için ilgili madde şu şekilde yazılabilir:

"Eskişehir BŞB meclisi kırk sekiz üyeden oluşur. Han, Mihalgazi, Sarıcakaya, Günyüzü, Beylikova, İnönü, Mahmudiye ve Mihalıççık ilçe belediyelerinden birer; Alpu, Seyitgazi, Çifteler ve Sivrihisar ilçe belediyelerinden ikişer; Tepebaşı ve Odunpazarı ilçe belediyelerinden sekizer üye seçilir. On altı meclis üyesi ise doğrudan seçilir."

Gaziantep ve Malatya için de benzer düzenleme yapmak gerekir. Diğer 27 ilde ise yasaya, meclis üye sayılarıyla ilgili tabloyu koymak ve dağıtım yönteminin nasıl olacağını yazmak yeterli olacaktır.

Önerilen yeni modelde, üyelerin ilçelere nasıl dağıtılacağı (hangi ilçeden kaç üye seçileceği) sorusu yukarıda cevaplanmış oldu. Bu konuyu takiben cevaplanması gereken bir başka soru, ilçe

belediyesinden kimlerin BŞB'ye gideceği sorusudur. İlk sırada ilçe belediye başkanı gidecektir. Diğer üyelerin belirlenmesinde ise, *üyelerin seçiliş sırasına* bakılacaktır. Diğer bir ifadeyle, diğer üyelere yasadaki düzenlemeye bağlı kalınmaktadır.

Ancak *iki üyeli ilçeler için* ek düzenleme yapma ihtiyacı vardır. Eğer böyle bir düzenleme yapılmazsa, ilk iki parti arasındaki oy sayısı *ne kadar yakın olursa olsun*, o ilçeden BŞB'ye gidecek üyelerin aynı partiden olma ihtimali hayli yüksektir. Eğer ilk iki parti arasındaki oy farkı %10'dan daha yüksekse, iki üye de aynı partili olabilir. Aksi durumlarda özel bir düzenlemeye ihtiyaç vardır. Dolaylı bir seçim sisteminin olması ve belediye başkanının varlığı nedeniyle, böyle bir ilave düzenlemeye gerek vardır. Önerilen düzenleme aşağıdaki gibidir:

"BŞB meclisinde toplam iki üyeye sahip olan ilçelerde, birinci sırada belediye başkanı BŞB meclisine gider. İkinci sırada hangi üyenin gideceğine aşağıdaki kurallara göre karar verilir.

Eğer belediye başkanlığını bağımsız aday kazanmışsa, ikinci üyenin belirlenmesinde üyelerin seçiliş sırası dikkate alınır.

Eğer belediye başkanlığını kazanan parti ile belediye meclis üyeliği seçiminde en yüksek oyu alan parti birbirinden farklı ise, ikinci üyenin belirlenmesinde üyelerin seçiliş sırası dikkate alınır.

Eğer belediye meclisi seçimlerinde, en yüksek oy alan parti ile ikinci sıradaki parti arasında geçerli oyların %10'u ve üzeri kadar bir fark bulunuyorsa, ikinci üyenin belirlenmesinde üyelerin seçiliş sırası dikkate alınır.

Eğer belediye meclisi seçimlerinde, en yüksek oy alan parti ile ikinci sıradaki parti arasında geçerli oyların %10'undan daha az fark varsa, ikinci üye, ikinci sıradaki partiye üyelerin seçiliş sırasına göre verilir."

BŞB meclisine gidecek *kontenjan adaylarında* da sorun vardır. Bu sorun siyasal eşitliğe zarar vermektedir. Bu sorunun çözülmesi gereklidir. Kontenjan adayları konusunda yasadaki mevcut kural şöyledir (2972/23):

"Büyükşehirlerde, kontenjan adaylığından belediye meclisi üyeliğine seçilenlerden birinci sıradakiler bu Kanunun 6'ncı maddesinde belirtilen oranla sınırlı kalmak kaydı ile Büyükşehir Belediye Meclisine katılırlar."

Yasanın 6'ncı maddesindeki düzenleme ise şöyledir:

"Büyükşehir belediye meclisleri... her ilçe için beşte biri alınmak suretiyle bulunacak toplam sayı kadar üyeden teşekkül eder.

Bu hesaplamada artık sayılar nazara alınmaz."

Yüksek Seçim Kurulu (YSK), bu hükümlere dayanarak özetle şu kararı vermiştir. BŞB meclisine, belediye başkanının ardından, kontenjandan seçilen birinci sıradaki üye gider. Başka bir ifadeyle YSK, BŞB'ye *ikinci sırada* kontenjandaki üye gider şeklinde karar vermiştir (YSK, 2004; YSK, 2014). Üç ve sonrasındaki üyeler ise, seçiliş sırasına göre gidecektir. YSK'nın bu yorumunun yasaya uygunluğunun tartışmalı olduğunu ifade etmek gerekir (Arıkboğa, 2014, ss. 40-41). Güler de bir makalesinde, kontenjan üyelerinin BŞB meclisine gitmesiyle ilgili yasal boşluklara dikkat çekmiş, bu boşlukların YSK kararıyla, bazen de çelişkili biçimde doldurulduğunu belirtmiştir (Güler, 2023, ss. 162-164). Ancak tartışmayı bir tarafa koyup YSK'nın bu yorumunun etkilerine bakalım. Bu karara göre, bir ilçeden BŞB'ye gidecek ilk üç üye, genellikle aynı partiden olmaktadır. BŞB meclisine gidiş sıralaması aşağıdaki gibidir:

1. sırada: İlçe belediye başkanı
2. sırada: En çok oy alan partinin 1. sıra kontenjan adayı
3. sırada: Yine en çok oy alan partinin listesinin 1. sırasındaki aday.

Çoğu örnekte bu üç üye aynı partidendir. Somut olarak söylemek gerekirse, mevcut uygulamada, 20 binden az nüfuslu bütün ilçelerde, o ilçeyi BŞB’de, çoğu örnekte aynı partili üyeler temsil etmektedir. 30 BŞB’de ilçelerin *dörtte birinin* nüfusunun 20 binin altında olduğu bilgisi göz önüne alındığında, konunun önemi daha iyi anlaşılacaktır.

Bu sorunu çözmek gerekir. Çözümü ise basittir. BŞB’ye gidiş sıralaması, ilçe belediye başkanı ve ardından üyelerin normal seçiliş sırası şeklinde olmalıdır, ki aslında yasa da bunu söylemektedir (2972/24).

“Büyükşehir meclisi üyeleri, her ilçe[de]... üyelerin seçiliş sıralarına göre baştan başlayarak yeter sayıya kadar inilmek suretiyle bulunur.”

Kontenjan adaylarıyla ilgili karışıklığı gidermek gerekir. Bu sorunu çözmek amacıyla 2972 sayılı yasanın 23. maddesinin, aşağıdaki gibi değiştirilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir:

“Dört ve üzeri kontenjan adayı seçilen ilçe belediye meclislerinde, birinci sıra kontenjan adayı, son sırada BŞB meclisine gider.”

Böylece BŞB meclisine her ilçeden kaç kişinin gideceği ve o ilçelerden kimlerin gideceği soruları cevaplanmış oldu. Son olarak doğrudan seçilecek üyelerin nasıl seçileceği sorusuna da cevap vermek gerekir.

Yukarıda BŞB meclisi üyelerinin %30’unun (üç ilde ise üçte birinin) doğrudan seçilmesi önerilmişti. Burada doğrudan seçilecek üyelerin seçim bölgesinin nasıl belirleneceği sorusunu kısaca yanıtlamak gerekmektedir. Bu üyelerin seçiminde ilçelerin ayrı seçim bölgesi yapılması doğru bir yöntem olmaz. Bunun yerine uygun büyüklükteki iller tek seçim bölgesi yapılabilir, daha büyük nüfusa sahip iller ise iki seçim bölgesine ayrılabilir. Örneğin İstanbul’da (milletvekilliğinde kullanılan üç seçim bölgesi yerine) yerel seçimle, yerel sorunların ve hizmetlerin bütünlüğüyle daha uyumlu olacağı için Anadolu ve Avrupa seçim bölgesi şeklinde iki bölge yapılabilir. Bu üyelerin seçimlerinde de yine *liste yöntemi* ve *nispi temsil sistemi* kullanılacaktır. Eskişehir, Malatya ve Gaziantep’te ise, il tek seçim bölgesi yapılabileceği gibi, yine merkez ve çevre ilçeler, ayrı seçim bölgeleri yapılabilir.

Tekrar etmek gerekirse, üyelerin bir kısmının doğrudan seçilmesi, eşit oy ilkesinin bir gereği değildir. Dolayısıyla modelin zorunlu ögesi değildir. Ancak bu yöntemin çeşitli yararları olabilir. Doğrudan seçilecek üyelerin sisteme şu tür katkılar yapması beklenmektedir: Birincisi, bu üyelerin ilgi alanı, ilçe odaklı olmak yerine daha geniş bir bölgeyle ilgili olacak veya tüm il olacaktır. Bu durum büyükşehirdeki tartışmalara olumlu yönde katkı sağlayabilir. İkincisi, örneğin 2021 yılında yapılan bir araştırmada, bizzat meclis üyeleri tarafından, *“BŞB meclisi üyelerinin hiç görmediği, bilmediği bir ilçeyle ilgili karar vermek durumunda kaldığı”* şeklinde özeleştiriler yapılmıştı (Arıkboğa & Gül, 2021c, s. 30). İlden veya geniş bir seçim bölgesinden dorudan seçilecek üyeler, bu eleştiriyi bir miktar giderebilir. Üçüncüsü, seçmen doğrudan seçilecek üyeler için oy kullanırken, BŞB başkanı adaylarının vizyonunu ve seçim vaatlerini de dikkate alabilir. Başka bir ifadeyle seçmen, ilçelerdeki tercihten bağımsız olarak, BŞB başkanıyla birlikte onun partisinin önerdiği aday listesine de oy verebilir. Bu durum, seçimdeki oy oranlarına bağlı olarak, BŞB başkanı seçilen adayın partisinden *ilave* birkaç üyenin daha BŞB meclisine girmesine imkân verebilir. Dolayısıyla BŞB başkanı lehine yönetimde istikrarın sağlanmasına bir miktar katkı sağlayabilir.

4. Sonuç

Makalede BŞB meclislerindeki temsil sistemi ve bu sistemin yol açtığı sorunlar ele alınmıştır. Bu sorunların, eşit oy ilkesiyle ilgili olduğu ve mevcut sistemde ilçelerin adil biçimde temsil edilmediği belirtilmiştir. Bu bağlamda makalede BŞB meclislerinde eşit oy ilkesinden kaynaklanan üç önemli sorun somut analizlerle ortaya konulmuştur. Bu somut veriler, BŞB meclislerinde temsil sorununun kabul edilemez boyutlarda olduğunu ve çözülmesi gerektiğini göstermektedir.

Makalede bu sorunun çözümüne yönelik kapsamlı bir model önerilmiştir. Bu model hem literatürdeki hem de yerel siyasetçiler arasındaki farklı tartışmaları birleştiren bir niteliğe sahiptir. Modelde bu sorunları çözmek amacıyla bir taraftan ilçelerin daha adil biçimde temsil edildiği diğer taraftan üyelerin bir kısmının doğrudan seçildiği *yeni bir hibrit model* önerilmiştir. Model, on temel bileşeni içermekte ve sorunun farklı boyutlarına çözümler getirmektedir. Önerilen model eşit oy ilkesine dayalıdır ve ilçe belediyelerinin nüfus büyüklüğünü dikkate almaktadır. Bu model geliştirilirken, illerin durumu özel olarak incelenmiştir. Modelde tek tipçi bir çözüm yerine farklılıklar dikkate alınmıştır.

Yapılan simülasyon hesaplamalarında, 30 ildeki temsil sorununun ikili bir modelle adil ve makul biçimde çözülebileceği görülmüştür. Bu bağlamda büyükşehir kurulan 27 ilde en büyük artık yöntemine dayalı bir dağıtım önerilmiştir. Ayrıca bu modelin nasıl çalıştığı farklı illerde somut örnekler üzerinden simülasyon yapılarak gösterilmiştir.

Eskişehir, Malatya ve Gaziantep'te ise, merkez ve çevre ilçeler arasında çok yüksek nüfus farkı söz konusudur. Bu nedenle bu illerde, en büyük artık yöntemiyle başarılı sonuçlar elde edilememektedir. Modelde bu üç ilin durumu özel olarak ele alınmıştır. Bu illerde üyelerin üçte birinin merkez ilçelerden, üçte birinin çevre ilçelerden gelmesi, üçte birinin ise doğrudan seçilmesine dayalı bir öneri geliştirilmiştir. Makalede bu üç ilde meclis üyelerinin ilçelere nasıl dağıtılacağı, ilçenin nüfusu ve niteliği dikkate alınarak tek tek gösterilmiştir.

Önerilen model, eşit oy ilkesiyle uyumlu biçimde ilçelerin adil temsilini sağlamaktadır. Adaletsizlik endeksine dayalı bir hesaplama yapıldığında, bu dengenin sağlandığı görülmektedir. Diğer taraftan model, farklı nitelikteki BŞB'lerin özel durumunu dikkate almaktadır. Modelin temel bileşenleri tekdüze olmayıp farklılıkları dikkate almakta ve onlara uygun çözümler üretmektedir. Ayrıca BŞB meclisindeki temsil yapısında mevcut durumda sorun oluşturan ve makalenin konusuyla ilişkili olan başka sorunlara da model kapsamında öneriler geliştirilmiştir.

Kaynakça

- Altınal, G., & Özmen, A. (2024). Belediye meclis üyelerinin seçimi ve nitelikleri hakkında belediye başkanlarının düşünceleri: Eskişehir örneği. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 33(2), 1-32.
- Arıkboğa, E. (2007). Büyükşehirlerde kararları kim alıyor? Büyükşehir belediye meclislerinde temsil sorunu ve çözüm önerileri. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 16(1), 31- 54.
- Arıkboğa, E. (2009). Ölçek reformunun büyükşehir belediye meclislerindeki temsil adaletine olumlu etkileri. *Ulusal Kalkınma ve Yerel Yönetimler*, 4. *Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildirileri*, Cilt 2 içinde (ss. 737-754). TODAİE Yayınları.
- Arıkboğa, E. (2012). Belediye meclislerinde karar verme sürecinin temel dinamikleri. Ö. Önder ve F. Kırışık (Ed.) *Kamu Yönetimi ve Siyaset Biliminde Karar Verme* içinde (ss. 119-142). Orion Kitabevi.
- Arıkboğa, E. (2014). Büyükşehir belediye meclislerindeki temsil adaletsizliğinin coğrafi ve siyasi görünümüleri, *Siyasal Bilimler Dergisi*. 2(2), 35-61.
- Arıkboğa, E., & H. Gül. (2021a). Türkiye’de yerel seçim sisteminin sorunları ve bazı öneriler. M. L. Şen (Ed.) *Sessiz Gemi. Prof. Dr. Bilal Eryılmaz’a Armağan*, 2. Cilt içinde (ss. 269-285). Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları.
- Arıkboğa, E., & Gül H. (2021b). *Yerel seçim sisteminin ve belediye meclislerinin mevcut durumunun değerlendirilmesi, Odak grup görüşmeleri raporu*, Yerel Yönetim Reformu Projesi III. Aşama (LAR III).
- Arıkboğa, E., & Gül H. (2021c). *Yerel seçim sistemi reformu ve belediye meclislerinin güçlendirilmesi için tavsiye raporu*, Yerel Yönetim Reformu Projesi III. Aşama (LAR III).
- Çolak, Ç. (2024). Mülki idare düzenlemelerinde popülizmin izleri: Anavatan Partisi örneği. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 12(1), 23- 44.
- Dursun, D. (2012). *Siyaset bilimi*, Beta Yayınları.
- Erder, S., & İncioğlu N. (2008). *Türkiye’de yerel politikanın yükselişi*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Göksel, T., & Çınar, Y. (2011). *Mevcut seçim sisteminin iyileştirilmesine yönelik sayısal analizler ve politika önerileri*. Tepav Yayınları. http://www.tepav.org.tr/upload/files/1319107851-7.Mevcut_Secim_Sisteminin_Iyilestirilmesine_Yonelik_Sayisal_Analizler_ve_Politika_Onerileri.pdf
- Güler, F. (2023). Büyükşehir belediye meclisi üyeliği seçim sisteminin sebep olduğu sorunlar. *Akademik İzdüşüm Dergisi*, 88(1), 155-184.
- Heywood, A. (1997). Demokrasi, *Liberal Düşünce*, (8), s. 108-121.
- Kontacı, E. (2013). Liste usulü nispi temsil sisteminde “tek isimli” seçim çevresi: Türkiye (tek) örneği. *Prof. Dr. Erdal Onar’a Armağan* içinde (ss. 1227-1251), Ankara Üniversitesi Yayınları, No. 391.
- TBMM (2004). *Büyükşehir Belediyeleri Kanunu Tasarısı ile İçişleri, Avrupa Birliği Uyum ve Plan ve Bütçe Komisyonları Raporları* (1/768), <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D22/Y2/T1/DosyaKomisyonRaporunuVerdi/ab1491c2-0974-46ba-9c0e-fa31c8ae1b7d.htm>
- The Venice Commission. (2002). *Code of Good Practice in Electoral Matters*, https://www.venice.coe.int/images/SITE%20IMAGES/Publications/Code_conduite_PREMS%20026115%20GBR.pdf
- TUİK (2024). *2023 adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçları*, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>

Tuncer, E. (2006). Türkiye’de seçim uygulamaları/sorunları ışığında temsilde adalet-yönetimde istikrar ilkelerinin işlevselliği. *Anayasa Yargısı*, (23), 167-182.

Üzmez, U. (2020). *Yerel seçim sistemi*. Nobel Yayınları.

YSK (2019). *31 Mart 2019 Mahalli İdareler Seçimleri*, <https://www.ysk.gov.tr/tr/31-mart-2019-mahalli-i%CC%87dareler-secimi/77916>

YSK (2004). 24.08.2004 tarih ve 2509 sayılı kontenjan üye kararı, <http://www.ysk.gov.tr/ysk/content/conn/YSKUCM/path/Contribution%20Folders/Kararlar/Ilke%20Kararlari/2004-2509-karar.htm>

YSK (2014). 17.02.2014 tarih ve 436 sayılı kontenjan üye kararı, <http://www.ysk.gov.tr/ysk/content/conn/YSKUCM/path/Contribution%20Folders/Kararlar/2014-436.pdf>

Makale Bilgi Formu

Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazar tarafından potansiyel çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Yapay Zeka Bildirimi: Bu makale yazılırken hiçbir yapay zeka aracı kullanılmamıştır.

İntihal Beyanı: Bu makale iThenticate tarafından taranmıştır.

Ekler

Ek 1

Adaletsizlik Endeksi

KUTU: Adaletsizlik Endeksi: Büyükşehirlerde İlçeler Arasındaki Temsil Adaletsizliğini Ölçmek

“Temsil adaletsizliğini ve onun derecesini gösterebilmek için, onu ölçebilmek gerekir. ... BŞB meclislerindeki coğrafi adaletsizliği daha iyi gösterebilmek için, bir endeks geliştirilmiştir.

Coğrafi temsil adaletsizliğini ölçmek için, önce ilgili BŞB nüfusu, o BŞB meclisinin toplam üye sayısına bölünür. Bulunan değer tekrar kendisine bölünerek 1,0 değeri bulunur. 1,0'lık bu değer, temsil adaletinin tam olarak gerçekleştiği değerdir. [Her oyun değerinin 1'e eşit olmasını ifade eder]. İkinci aşamada ilçe nüfusu, ilçe belediye meclisinden BŞB'ye gidecek üye sayısına bölünür. Daha sonra BŞB'nin değeri ilçenin değerine bölünmek suretiyle her bir ilçenin temsil adaleti endeks değeri bulunur. Hesaplaması oldukça kolay olan bu adaletsizlik endeksi formülü aşağıda gösterilmektedir.

Coğrafi adaletsizlik endeksi formülü

Formül 1. aşama

- $\text{BŞB Nüfusu} / \text{BŞB meclis üye sayısı} = \text{BŞB için temsilci başına ortalama nüfus (TBON)}$
- $\text{Temsilci başına ortalama nüfus} / \text{aynı değer} = 1,0 \text{ (tam temsil adaleti)}$

Formül 2. aşama

- $\text{İlçenin nüfusu} / \text{o ilçeden BŞB'ye gidecek üye sayısı} = \text{İlçe için TBON}$
- $\text{BŞB'nin TBON değeri} / \text{ilçenin TBON değeri} = \text{İlçenin temsil adaleti endeks değeri}$

Bu endeks, 1,0'dan küçük değere sahip ilçelerin olması gerekenden daha az temsil edildiğini, 1,0'dan yüksek değere sahip ilçelerin ise olması gerekenden daha çok temsil edildiğini gösterir. Böylece her bir BŞB meclisinde, ilçelerin ne derece az ya da çok temsil edildiği [dolayısıyla eşit oy ilkesine uyulup uyulmadığı] kolayca görülebilir. Ayrıca her bir ilçenin bir diğerine oranla ne kadar az ya da çok temsil edildiği de hesaplanabilir. Bu endeks BŞB meclisinde ortaya çıkan coğrafi adaletsizlikleri ve bunun derecesini göstermekte oldukça başarılıdır.”

Kaynak: Arıkboğa, 2014, s. 42-43.

Ek 2*İstanbul'da 140 Üyenin İlçelere Dağıtımı (En Büyük Artık Yöntemine Göre)*

S.N.	İlçeler	Nüfus (2023)	İl kotası: 111.828	Dağıtım kotası: 113.219		Toplam üye sayısı
1	Adalar	16.325	1			1
2	Şile	48.537	1			1
3	Çatalca	80.007	1			1
4	Beşiktaş	169.022		1,49	1	1
5	Beyoğlu	218.589		1,93	1	2
6	Bakırköy	220.476		1,95	1	2
7	Silivri	221.723		1,96	1	2
8	Beykoz	245.647		2,17	2	2
9	Şişli	264.736		2,34	2	2
10	Bayrampaşa	268.850		2,37	2	2
11	Güngören	269.944		2,38	2	2
12	Büyüçekmece	276.572		2,44	2	2
13	Zeytinburnu	280.896		2,48	2	2
14	Tuzla	293.604		2,59	2	3
15	Çekmeköy	299.806		2,65	2	3
16	Arnavutköy	336.062		2,97	2	3
17	Sarıyer	344.250		3,04	3	3
18	Fatih	356.025		3,14	3	3
19	Sultanbeyli	360.702		3,19	3	3
20	Beylikdüzü	409.347		3,62	3	4
21	Ataşehir	416.529		3,68	3	4
22	Eyüpsultan	420.194		3,71	3	4
23	Esenler	427.901		3,78	3	4
24	Avcılar	437.221		3,86	3	4
25	Kağıthane	445.672		3,94	3	4
26	Kadıköy	467.919		4,13	4	4
27	Kartal	475.042		4,20	4	4
28	Gaziosmanpaşa	483.830		4,27	4	4
29	Sancaktepe	492.804		4,35	4	4
30	Başakşehir	509.915		4,50	4	5
31	Üsküdar	517.348		4,57	4	5
32	Maltepe	523.137		4,62	4	5
33	Sultangazi	532.802		4,71	4	5
34	Bahçelievler	567.848		5,02	5	5
35	Bağcılar	719.071		6,35	6	6
36	Ümraniye	723.760		6,39	6	6
37	Pendik	743.774		6,57	6	7
38	Küçükçekmece	792.030		7,00	7	7
39	Esenyurt	978.007		8,64	8	9
Toplam nüfus		15.655.924	Dağıtılan: 3 Kalan: 137	Dağıtılan: 119 Kalan: 18	Dağıtılan: 18 Kalan: 0	140
Dağıtım yapılmayan nüfus			15.511.055			

Ek 3*Antalya'da 63 Üyenin İlçelere Dağıtımı (En Büyük Artık Yöntemine Göre)*

S.N.	İlçeler	Nüfus (2023)	İl kotası: 44.201	Dağıtım kotası: 44.877	Kalan kotası:*369.004	Toplam üye sayısı		
1	İbradi	4.243	1			1		
2	Gündoğmuş	8.259	1			1		
3	Akseki	11.896	1			1		
4	Demre	27.762	1			1		
5	Elmalı	41.240	1			1		
6	Kemer	49.695		1,17	1	0,13	1	
7	Finike	50.688		1,19	1	0,14	1	
8	Gazipaşa	55.185		1,30	1	0,15	1	
9	Korkuteli	59.295		1,40	1	0,16	1	
10	Kaş	64.014		1,51	1	0,17	1	
11	Kumluca	74353		1,75	1	0,20	1	
12	Aksu	80.350		1,89	1	0,22	1	
13	Döşemealtı	86.109		2,03	2	0,23	2	
14	Serik	141.569		3,34	3	0,38	1	4
15	Konyaaltı	196.498		4,63	4	0,53	1	5
16	Manavgat	258.367		6,09	6	0,70	1	7
17	Alanya	359.891		8,48	8	0,98	1	9
18	Muratpaşa	512.700		12,08	12			12
19	Kepez	614.135		14,48	12			12
Toplam nüfus		2.548.308	Dağıtılan: 5 Kalan: 58	Dağıtılan: 54 Kalan: 4	Dağıtılan: 4 Kalan: 0		63	
Dağıtım yapılmayan nüfus			2.602.849					
Geriye kalan sandalyelerde dikkate alınan nüfus				1.476.014				

* *Kalan kotası* hesaplanırken, il kotasının altındaki ilçelerin ve 12 üyeye ulaşan ilçelerin nüfusu hesaplama dışı tutulur. Hesaplama ve dağıtım işlemi, geri kalan ilçelere göre yapılır.

Ek 4*Bursa'da 63 Üyenin İlçelere Dağıtımı (En Büyük Artık Yöntemine Göre)*

S.N.	İlçeler	Nüfus (2023)	İl kotası: 51.025	Dağıtım kotası: 53.829	Kalan kotası:*	Toplam üye sayısı	
1	Harmancık	6.334	1			1	
2	Büyükorhan	10.325	1			1	
3	Keles	11.321	1			1	
4	Orhaneli	19.527	1			1	
5	İznik	44.988	1			1	
6	Yenişehir	55.745		1,04	1	0,35	1
7	Kestel	75.954		1,41	1	0,48	1
8	Orhangazi	81.862		1,52	1	0,52	1
9	Karacabey	85.765		1,59	1	0,54	1
10	Gürsu	103.770		1,93	1	0,66	1
11	M.Kemalpaşa	103.944		1,93	1	0,66	1
12	Mudanya	109.964		2,04	2	0,69	1
13	Gemlik	122.171		2,27	2	0,77	1
14	İnegöl	299.203		5,56	5	1,89	1
15	Nilüfer	543.934		10,10	9	3,44	3
16	Yıldırım	654.491		12,16	12		
17	Osmangazi	885.273		16,45	12		
Toplam nüfus		3.214.571	Dağıtılan: 5 Kalan: 58	Dağıtılan: 48 Kalan: 10	Dağıtılan: 10 Kalan: 0	63	
Dağıtım yapılmayan nüfus			3.122.076				
Geriye kalan sandalyelerde dikkate alınan nüfus				1.582.312			

* *Kalan kotası* hesaplanırken, il kotasının altındaki ilçelerin ve 12 üyeye ulaşan ilçelerin nüfusu hesaplama dışı tutulur. Hesaplama ve dağıtım işlemi, geri kalan ilçelere göre yapılır.

Ek 5

Maksimum 12 Üye Kuralının Olmaması Halinde, Bursa'da 63 Üyenin İlçelere Dağıtımı

S.N.	İlçeler	Nüfus (2023)	İl kotası: 51.025	Dağıtım kotası: 53.829		Toplam üye sayısı
1	Harmancık	6.334	1			1
2	Büyükorhan	10.325	1			1
3	Keles	11.321	1			1
4	Orhaneli	19.527	1			1
5	İznik	44.988	1			1
6	Yenişehir	55.745		1,04	1	1
7	Kestel	75.954		1,41	1	1
8	Orhangazi	81.862		1,52	1	2
9	Karacabey	85.765		1,59	1	2
10	Gürsu	103.770		1,93	1	2
11	M.Kemalpaşa	103.944		1,93	1	2
12	Mudanya	109.964		2,04	2	3
13	Gemlik	122.171		2,27	2	2
14	İnegöl	299.203		5,56	5	5
15	Nilüfer	543.934		10,10	9	9
16	Yıldırım	654.491		12,16	12	12
17	Osmangazi	885.273		16,45	16	17*
Toplam nüfus		3.214.571	Dağıtılan: 5 Kalan: 58	Dağıtılan: 52 Kalan: 6	Dağıtılan: 6 Kalan: 0	63
Dağıtım yapılmayan nüfus			3.122.076			

* Eğer "maksimum 12 kuralı" olmazsa, Bursa BŞB meclisi üyelerinin %27'si tek bir ilçeden (Osmangazi) gelecektir.

Ek 6*Malatya’da 32 Üyenin İlçelere Dağıtımı (Merkez ve Çevre İlçeler Yöntemi)*

S.N.	İlçeler	Nüfus (2023)	Üye sayısı	Nitelik ve Nüfus
1	Doğanyol	4.436	1	Çevre 1 grubu ilçeler
2	Kale	6.492	1	
3	Arguvan	7.708	1	
4	Kuluncak	8.549	1	
5	Arapgir	10.641	1	
6	Pütürge	15.779	1	
7	Yazihan	16.370	1	
8	Hekimhan	20.106	2	Çevre 2 grubu ilçeler
9	Darende	26.318	2	
10	Akçadağ	34.322	2	
11	Doğanşehir	35.936	3	Merkez ilçeler
12	Battalgazi	269.150	8	
13	Yeşilyurt	286.918	8	
İlçelerden gelen üyeler				32
Doğrudan seçilen üyeler				16
Toplam üye sayısı				48

Ek 7*Gaziantep'te 40 üyenin İlçelere Dağıtımı (Merkez ve Çevre İlçeler Yöntemi)*

S.N.	İlçeler	Nüfus (2023)	Üye sayısı	Nitelik ve Nüfus
1	Karkamış	10.265	1	Çevre ilçeler
2	Yavuzeli	23.298	1	
3	Araban	33.196	3	
4	Oğuzeli	37.170	3	
5	Nurdağı	39.465	3	
6	İslahiye	64.013	4	
7	Nizip	150.037	5	
8	Şehitkamil	867.193	10	Merkez ilçeler
9	Şahinbey	939.497	10	
İlçelerden gelen üyeler			40	
Doğrudan seçilen üyeler			20	
Toplam üye sayısı			60	